ה מ א ס ף

לחדש אדר א" תק"מו"

א

קול נהי *).

על מות

רני משה נ"ר מנחם

מדעסויץ

ת נ צ ב "ה

בְּאַרְצוֹ־צִרְקָה חַיִּים

וְרֹהַ: נְחִיבָה אַל־מָוֶת (משלי י"ב כ"ח).

נַחַל שׁוֹטֵף מָוֶת! תִּשְׁטוֹף עַל חָלָר
מִדֵּי עָבְרְךָ תִּקַּח גַּם שָׁב גַּם יָלֶד
לֹא תִשָּׂא פְּנֵי אִישׁ לֹא תֶחֱדַר גָּבֶר
גַּם זֶה הָאִישׁ מֹשֶׁה אַף בּוֹ פָּגַעְתָּ

ו (ג) ובשבט

*) נדפס כבר בדפוס חוך נערים בכרלין, תמנס להגיות לציון כל יפין הדפקוהו פה פנית נרצונן התחבר. לבני המקנים.

וּבְשֶׁבֶט עֶבְרָתְךָ עֵרֶת בּוֹ נָעַתָּ
שָׁכַב רוּחוֹ אֶל אֵל וַעֲפָרוֹ קָבָרוּ

*** ***

רַבּוֹת פֹּה פָּעַלְתָּ מֹשֶׁה ! הַיְהִי
אַךְ קוֹל נָהִי נִשְׁמַע אוֹמְרִים אַיֵּהִי !
יְלֵלַת אוֹהֲבֵי חָכְמָה נָחֵם שִׁבְטֶךָ
כִּי רַבִּים חִשַּׁבְתָּ מִמַּטְעַמֶּיךָ
הַנִּסְתָּרוֹת מֵהֶם דָּרַשׁוּ מִמֶּךָ
מֻדְרָשׁ קָשֶׁה בַּצּוּר בְּקַע מַטֶּה

*** ***

אַיֵּה סֵפֶר חָכְמָה לֹא בוֹ דָּרַשְׁתָּ
אַיֵּה מֶחְקַר שֵׂכֶל לֹא בוֹ חָקַרְתָּ
בָּךְ הָגוּ סִיגֵיהֶם שֶׁבַע זָקְקוּ
אִם מֵעִטֶּךָ עַל סֶפֶר הוּבָלוּ
אוֹ מִדַּלְתֵי פִיךָ לַחוּץ נָגָלוּ
גַּם מְשֻׁמָּן רַבּוּ מִדְּבַשׁ מָתָקוּ

*** ***

מוֹת !

מָוֶת! עֵץ חַטַּבְתָּ שָׁאַר פְּרִיהוּ
לֹא כָלוּ שִׁחַתָּ אֶפֶס קָצֵהוּ
עוֹד מִכְתַּב חָכְמָתוֹ חָרוּת עַל לוּחַ
עוֹד הוֹבֵר עִם רֵיעָיו לָשׁוֹן וָסֵפֶר
לֹא מִשְׁפָּתַי בָּשָׂר עָפָר וָאֵפֶר
לֹא אוֹמֵר וּדְבָרִים כִּי אִם בָּרוּחַ

***

גַּם רוֹזְנִים תָּמָהוּ עַל מִפְעָלֶיךָ
כִּי בָּאֶבֶן סַפִּיר נוֹצְצִים מִלֶּיךָ
יֵין מִכּוֹס זָהָב אוֹתָם הִשְׁקִיתָ
עַל כֵּן פְּאֵר הָיִתָ לִבְנֵי עַמֶּךָ
מִמֶּשֶׁךְ קַסְתְּךָ חַתּוּ קָמֶיךָ
כִּי לֹא קָטֹן יַעְקֹב אוֹתָם הָרֵאִיתָ

***

עַל נִשְׁמַת הָאָדָם כָּבוֹד סַפּוֹתָ
הַוֹת בּוֹזֵי צַלְמוֹ הִבּוֹק בַּקּוֹתָ

וּנְתִיבַת ו) אַל־מָוֶת שַׁתָּה לָהּ נָצַח

אַךְ ז) יֵשׁ אֵל מִמַּעַל רַנֵּנוּ שְׂפָתֶיךָ

מוֹרְדֵי אוֹר הִכְרַעְתָּ בְּעֻזּוֹ מוֹפְתֶיךָ

ג) וְלִמּוֹעֲדֵי שַׁחַר חָרְדוּ עֲזֵי מֶצַח

***

בַּל רַק עַל מוֹפְתֶיךָ נִשְׁעַן לִבֶּךָ

ד) אֱמוּן בִּי! אָמַרְתָּ אֶל אִישׁ רִיבֶךָ

צָנִיף טָהוֹר זֶה לָךְ וּפְאֵר רֹאשֶׁךָ

לוּ חִקְרֵי לֵב בְּלֶם בָּזֹאת יַשְׂכִּילוּ

מִתֹּהוּ לֹא דָרְךָ נַפְשָׁם יַצִּילוּ

כִּי יִגַּת גַּם לָהֶם לַהַב אִשֶּׁךָ

***

שֶׁבַע הַלֵּלְתִּיךָ עַל ה) תַּרְגּוּמֶךָ

עַתָּה רַבִּים רָאוּ כִּי טוֹב טַעְמֶךָ

שבע

ו) מפרו פירון על השלרת הנפש .

ז) מפרו על מניעת השם .

ג) כן קרא שם מפרו הכ"ל בלוע"ז , (ריא מארגן שטוכרן) .

ד) כן הגיב במפרו לחיים ריבון יקאבי בעיר ויזלוכף (Pag. 29—34)
הדר הוא למאזיב נכוחות כתלה , ותוכחת מגלה היא לכל חיים בנשף
על חשבון שכלו .

ה) זיך מהלל ריע שכתבתי אז , לכבוד תרגומו השכנוי .

גַּם הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן עַל זֶה יוֹדֶךָּ
וּמַח אוֹסִיף דִּבֵּר רַבּוֹת פָּעַלְתָּ
לוּלֵי אָץ הַמָּוֶת יוֹתֵר עָמַלְתָּ
אַךְ בֵּין שׁוֹכְבֵי עָפָר פִּתְאוֹם שָׁמָּךְ

* * *

מִשָּׁה ! עַל מִשְׁכָּבְךָ תִּישָׁן ! תָּנוּחַ !
אוֹר לֹא רָאָתָה עַיִן תִּרְאֶה בָּרוּחַ
כִּי מִכְסֶה הָאֲדָמָה בַּל עוֹד עָלֶיךָ
וְלִיוֹם פְּיוֹת שׁוֹכְבִים שֵׁנִית יָנוּבוּ
וּבְקוֹל [9] שִׁירֵי דָוִד הַלּוֹם יָשׁוּבוּ
גַּם אַתָּה בִּקְהָלָם תָּרִים קוֹלֶךָ

נפתלי הירץ ווייזל .

ב
מכתבים
אגרת בקורת .

חעלה שרה צופים למשמרת , להזהיר את העם על צרות מבכרות , לכלי תעש פארת , והיחה לשאת ולכהרת , הסקל

9) לוכלון תרגומו , שתרגם ספר תחלים בלתה שיר נלשון תשכנוי .

תסקל הכרם וחשים גדרה, עורים לא יבשלו בה. ועיני איש כליעל חהי מנקות. אש קנאה היא אשר בלבי בוערת, וחרב נקמה חרבי ההורגת, החייכה לעם ה' למזכרת, מאחי איש מובה מתולי חסון, ונגוע מבגעי הבערת. נאום דורש טוב לעמו.

אמתי השומרוני.

אל בדת מסכילים מכמים ותורכיים מבריס לדורבי לשון עבר לחבריכם ולחברי חלקכם, כי פעלתם טוב ותהי מזכורתכם סלוחה מעם ה" עושה שמים וארץ.

השבעתי אתכם, ידידי! בהחבת החיות להעתיק את דברי חלה תוך מכתבכם המלוק, ולח תגורו מפני חיש; כי חס להחבת השלום מדה נחולה, להחבת החמת גדולה ממנה, ומה לנו ולשלום במקום חין חמת? בחבונת את כל העולה על רוחי כחבר הוח לפניכם חלה במלה. וחס לח כמליתכם מליתי, כי חלה ויחתי לחות לשוכם, חל תשימו חשם, כי החמת לנית ולח לכחד ולחשימה לפניכם תולדת מליתי הנעירה לימים, הנם כי חיש לנכי בן חרבעים שנה. זה לי כעשרים שנה חשה חנכי יושב פה, ומימי היתה עבודת הכתב והמכתב חקי, כל העם כבדוני על כועם מליתי וקרחוני סופר מהיר, ונכי לחמרון ידיעתי בתרומיתי בלבי לחמור: מי כמוני מוסך בעט סופר? מי זולתי יוכיח מחשבותיו בלשון נקי כועם לקורחין? מי ירחני דבר חדם חשר לח חדע כתוב, כי לח חסרה מחתי מלה דבר, וחס לח הניעה יד לשון עברית לבבר מלתי, מולחתי התמרון בימות תלמודי ערבי כסדי עבי, ובמוקום חשר קשרה הנס ידיעם, פניתי חל מלחכת הנקוד והטרון הדברים חשר נחקתם עליהם בהקדמת מכתבכם בנדק. ולולי מכתבכם, עוד היום הייתי עומד בספיוקי כי נעלו בפני טערי הדעת. וגעתם רוח לנבי כח מסבת הרבנים חשר מבבו חת מברותי זקרחוני מלין, עד שהפרתי עוד מן המדה, וחכבר סירים וחרוזים ופעטים. גם חלה מלחו מן בעיניכם, הנם שחחבתם חנכי היום לקרים וקרולים. וחי הכותב! שכתב עלי נחון חחד מנחוני דורנו, ז"ל: היש חכם ומופר בנועלות קבלות בשבת התניע לכתבים היש בשרת רבת מספרת דיוקנה בלשון מכמים מרכ"ם בלשון זכורית עושה מרוזים נחים לכבוד ולתפחרת וכו'.

ודברים בלבם הרהיבו בנפשי עוז והתמהתי כי לדבר
מן התורה אשר בלבבון עד התעוב תעשר ביער.
נפת בפי, וחן הונח על שפתי.

אמנם נהפכתי לחיש לחך לחדרי חשר זרחה עליהו חור
המאורות הגדולים חכמי וזמנהו החכם החוקר ר"
משה דיסקוית נ"י והמולין ר" הירץ ווייזל נ"י, ולחריהם דרים
אשר שתו מבאר בחר מים חיים, ויפולו בישראל מעיניותיהם
ממקור החכמה בבושו. ויהי ברחותי את דברם, חיל ורעדה
לחזתני, פחד קראני ונקלותי בעיני בהגיד את דברי מול
דבריהם וחרח כי ערב רב בלבוני הין בו מתוס, כלו עלה
קטשונים. וחפן עורף חל ילדי יפידי הסכלות ובני הנעות,
זחזרתי בתשובה שלמה, וחשבע לחמור: כה יחן ה" זכה
יוסיף חם תבח עט בכפי לכתוב מחומה עד חשר חדרוש דקדוק
הלשון ומהלכה ועל ספר! ובקיתי לי ספרים, עשיתי לי
מהלכים למתוד לחרי מהלך לשון העם חשר חנכי יושב בו
וחדמה דבר לדבר למען בוח עד תכלית תעלומותיה. ויום
יום חדשות רחיתי לח בוספתם עיבי עד הנה, ויותר ספייתי מוקר
עוד בוספתרים בכתב נפשי על חשר עותה מעות לח יוכל
לתקן, כי כפלייס לטורת ולמשל היה עמדי, רחשון להסיר
מעלי התרפים חשר היו עיני, לטהר לשוני ולהוציח מפם כל
סרוע וקלוט, חשר כושנו בהם מקדם, ואנית לצרף מליצתי
למען כתוב ישר ונכון לעתיד. ואם עד תכלית מליצתה לח
בחתי עד הנה בחשר תרחו ותביבו, מסיגים הצרפתיה.
ברוכים חתם לה"! כי הייתם בעזרי, ונחל הבשור עבשר
טוב היה לי, וספרכם המחסף הי' לי למורה דרך, רב הוח
חשר למודתי מתוכו, לכן כוכחתם תשמרהו, כספיר מהבהו.
וכחיקי תשחקהו, מזקו והיו לבבי חיל, ולח תרף ידכם ממלחמת
הקודש. וה" הטוב יסלח בעבורתכם וזכות הרבים יהי תלוי
בכם, חתם תבשים כערכי תלופי ומיועדתי מנדיקי הרבים!

ועתה בחתי לבשוך חת רוחי על דבר השמועה כי בחה,
לגלות חת חוכבם, חם לח ידעתם עד עתה,
ולהעיר חת רוחכם חם תדעו, ולבקש מחתכם לבשם חת
מתגיבם בגד פיס בער ולח ידע חת חשר ישות, ועל לבר
בלע

בצע כסף יפיל רגיש מן העם אשר כאפרוחים כפתחו עיניהם מיום לו יומם, בהמרות אשר כרה לרגלם ואם תשבו דומם, תספות הנגע. עליכם אנכי קורא! לקום ולהעריך מערכה, והקטן שבכם יפיל את חיש הביניים, אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו וכו".

ולולא זאת לריק יגע כל חכם לב ופעלת אנכי אמת מאפע, ולמכבת הדבר הזה אכתוב את החדש אשר אגיד לכם; מיוסד על דברי המשורר הקדוש ע"ה:

כי השתות יהרסון צדיק מה פעל?

מי לנו גדול בדור הזה מאכם דורנו הרב החוקר התורני והחלבני כבוד מהור"ר משה בן ר" מנחם ז"ל אשר האיר אור תורתינו בהעתקה מלין כמוה ובביאור. כולל ומספיק לכל דורש את דבר ה". ואי' העקוב אשר הלך בו עם ה" בנלותנו למיסור, לדעת את עצם מחשבות לדון הנבילים והחקים והמשפטים אשר יעשה אותם האדם ואי בהם? מי האיר לנו מחשכי המהלכים בדרך הלשון ונלך לעומת מכמת ההגיון הנטועה בשכל המיוחד מתת אלהים יאיר ברכה אחריהו, כאשר עשה הרב ב:"ל בהקדמתו אור לנתיבה? מי כמוהו אזן וחקר ותקן דרכי המלות לכמה פנים ישמע בם בעל הלשון והיתה שפתו אחת? מי כמוהו יודע נגן לנרוף בכור התבונה את הטעמים, והנגינה אשר עליהם נשענו כל דרכי הסופרים והנביאים, ואשר אין כמותם בכל לשונות העמים? מי כמוהו דובר נאות בלשון תשכנזי להניע העתקת פנים הספר ממולו בדברים אחדים ובקוצר המליצה, אשר כמוה לא נהיית; וכל חכמי הגויים וזקניהם פה אחד יודו לו שהוא אבי המליצות ומחוקק לשונם? מה נעימה בעתקתו? מה יפה פיתורו? ומה מלאו לקח ובין כלליו? הודו לו, ברכו שמו, בקהל עם ספרו כבודו, כי חיש אלהים קדוש הוא!

הן כל זאת פעל הצדיק, ועתה השתות יהרסו על יד חיש ר" זוסמן גלונצ שמו מפרוג אשר עמד להדפיס

מומץ עם בחור לצון ואסכנוי ולא במלה כדרך הבאר מצה אשר
ה' לנו מקדש • ואם אומנם לא ידעתי את הלחם ואת סיחו ,
ממעשיו ניכר שהיו מחומה מחכמת הלצון, שלכו"כ מחכמת
הלמודיות והסמוסיות • כי רחיתי היזה עלין אשר בחו לידי
ע"י עובר אחרת אשר כתלכתן בכתבי ובסתוממתי על המרחה ,
איך תוכלת יקני להריס לב איש כזה לפתוח פיו לדבר ולא יבוש
בעתים הללו בהיות יד ה' טובה עליכו להאיר עיכי הגולה ע"י
המאורות הגדולים ההולכים לאחוזי יד לאדריך העם דרך ישרה ? —

ולמען הרחות לכל קורא כי בצדק אמרי פי , ולא דברתי
דבר בשוס פכי' אציג הכה היזה פסוקים עם הבעור
אשר יכוה בשם בחור , כאשר רחיתים אנכי , ועל הקורא לשפוט
אם כיס דברי , ומה רחוי לעשות להסיר המכשלה הזאת
בעודה באבה , טרם תפון בארץ ובאה ביד ההמון , והיתה
לבער יוקדות אמדע אשר התחילו לנאוח בעתים הללו כיד
ה" הטובה עליכו •

בראשית כ' ב' וַיִּצַּו יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הָרֹפְאִים
לַחֲנֹט אֶת אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הָרֹפְאִים אֶת
יִשְׂרָאֵל : ג וַיִּמְלְאוּ־לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵן
יִמְלְאוּ יְמֵי הַחֲנֻטִים וכו" •

ובאר המתרגם הכ"ל הרפאים : דען ערצטן • החנטים :
דען אייכבאלזאמטן •

ועתה יאמר נא ישראל מה יעשה המלמד אשר לא ידע
מדקדוק לצון אסכנוי יתר מהמכאר הכ"ל בלמד , את
הכערים עם הרפאים הסכי הבא בפסוק זה ? כי לא ידע הבדל
ביכו וכין הרפאים הרחצון ויכאר נם אותו דען ערצטן לפי
שהסתיימו המכאר • ולולי ידע המכאר מצטט הלצון , הי'
יודע שהרופאים הרחצון הוא מצבול שחליו לפי שהוא מיוחס אל מלת
ויצו המוסב אחריו שם בערך הגבול שחליו , והרפאים הסמי
מוכח

מוכח הסס על מסקל יסר (כאמיכאטיק) ויבואר דיא ערצטי • וא"כ הי' לו לכאר סתם פרפוים : דיא ערצטי, כאשר יבואר בעומדו מיומד, והמלוד אשר ידע בטיב הלשון, מעצמו יבאר במקום שהוא מיומד אל פעל העומד או אל ג' מיתר המזמרים והגבולים ע"פ הכתי' הרשוי' • והמלמד אשר לא ידע דבר מוב ישמר לפחות מסגיון גדול, ולא יאמר על כל דבוי הפרטים דען ערצטן, דען היזצן, דען כעטרן וכו', אשר יסמית הכוכב וידריכנו לדבר לשון עלגים •

וכן בחלת החכמים, בעמדו סתם יבאר דיא לייכנבאלזאמטע, וכאן עומדת בחמר הסמיכות שהוא המפטרף (בעניטיף) **ימי החכמים** דיא מאגע דער לייכנבאלזאמטן • והחכם הרמב"ן יצ"ו מבארו דען לייכנבאלזאמטן לפי המקום אשר הוא עומד בו ולפי מוספם לשון מאכנזי : דען זא פיל מאגע מיטן דעין לייכנבאלזאמטן פרפטרייכן • ר"ל הימים אשר להנופים החכמים מיום החניטה עד הנמר נריכים להיות מרבעים • והמסכיל יבין את נודל ההשחתה אשר תגלה מבאור הזה לילידי עמנו ולהמלמדים הנערים בדעת •

וכן יבאר המתרגם הכ"ל, **המחנה** : דער לאגר • צ"ל דאס לאגר • והנה לך אות נאמן שהמבאר כשור וריק מחכמת הלשון, כי לולי זאת הי' לו לדעת ע"י התאר (נרמאטם) ועל ידי הסס במספר הכלתי מיומד (מיין) שהוא סס ביכוי (כייטיוס), תמיכס גם אשר לא מצא מלת יחס שמוש הכוי (מרטיקל), כתב דער לאגר • וכן באשר תבת **ויבואו** חלם ויא קאמען (צ"ל קאמן) והוא לימנו נכון כ"א כשיעמוד תבת ויבואו ביחס אל פעל אחר כמו שהוא עומד בא עם **וישבו** שלאחריו, וטעמו שהתחילו לפעול בבואם אל גרן האטד ותלוי' פעולת הספד על בעולת הביאה • ומה יעשה מלמוד אשר לא ידע כלל זה ? **ובתיבות גרן האטד** באשר דגש סיין אדר טעגני • דאסון, לא ידע שתיבת (סיין) בלשון זכר היא הופעת פאור, או דבר מתדמה, וכיוצא בו, וכשיבי' טעמו גרן תבת בלשון גקבה ותקרא דיא סיינע • כ' מדוע חשוב (דען) הי' לו לכל הפחות לומר לפי מחשבותיו (דער) ? ועוד שלישית, לפי דעתו תהי' (סיין) לשון זכר ופ"ב מיך תשמש מלת יחום שמוש הכוי' (דען) על סס טעגנע שהיא

שהוא נקבה ? ובו' לו לכתוב לפי ידיעתו , דעץ שיין לדר דיש טעמים . וכן שנה בפרושו על תבת וירדון פסוק ט"ו חלם זיש ערקעגן (ג"ל חלם זיש ערקאַנטן) ולא עמד בכון דבר.

הרמב"ן חלם זיש ערוואַנן לפי שהי' המאמר הזה בכרי בעיני ורצה להטיבו ע"י בחורו והשחית את הכוונה . מלבד זה שלא הי' לו לברש (חלם זיש) במקום תשר יומשך שם הפעל מיוחד מכלי התמכר חליו פעל תחר כחשר הזכרתי לעיל .

עוד זאת לו דף אחד מפ' שמות הבא לידי , ומצינו הכה חיזה מלות תשר מצאתים די להורות השחתת הלשון על יד אים בשר ולא ידע בטיב הלשון מחומה . פסוק ח' **ובירון** הזה : זיין הויזליטי העתיד הכתוי , (פרחנזעמן) בלשון יחיד והפ"ז רבים . והו"ו המחברת לא נזכר כלל . פסוק ה' , **נפש** רבה בהגיה את כתוב הרמב"ן זעסה שם בלשון רבים מתבת פערסאַן בתמהו בערסאַנן , וזה מיכנו נכון כי תבה זו לא תשתנה ביחיד ורבים , בשבין כזה ; לפי שמלת נפש בלה"ק בכמו מלת פערסאַן בל"ת לא ישתנו בין ביחיד בין ברבים .

אותם פאן זיא , והוא נגד דקדוק הלשון שנריך לסיות פאן לויכען , כי מלת פאן תתיחס אל הנבול שמעו . **ידע**, נקלבט אדר הלט ווחלשן קאכען . לו ידע המחבר ההבדל בין פעל קשבן , ופעל קשעבן לא השחית את דבכו . כי קשבן היא פעלת הידיעה והכרה , וקשעבן היא פעלת היכולת וא"כ הי' לו לומר ווחלשן קשעבן . אך אין לא להמחבר הזה לא ידישה ולא יכולת — ער הלט מיר ווחלשן קשעבן .

הבדה ניב לאין מיטל , פה דבר להגיה את דברי הרמב"ן שתרגם ווחלשן ! והיא מלת הקריאה

והזדון , כאשר יומשו רבים בלשון הקדש כמו ביתר בלשונות ; אך לאות חקר דעת העניו פנה אל שרשו ויבחן את הטעם .

בתחכמה מיר ווחלשן זיך קלינן . רחשון לא ידע ההבדל בין מלת (מיר) ומלת (וויר) שברחשון הוא כמו בנוף ברבים והוא בח על משקל יפר, והשני הוא משקל הנטי' ביחיד מדבר בעדו ביחוס הגמול שבו , שחליו , ומשמעו . ומניח מי זה בעל דברים יבא ויאמר אם יאמר סתשבמי פעל בזה

כזה (זיך קליגען)? וחז"ל פי' מלת לֵן הבא לחדיו לויף לויסס, ותהי' לס כן טעם המקרא: כשר עליו ונתכשף? היתפאר לכ כעור וריק כזה לעמוד לפני העדה ולהתחכם בקהל עם? — ותבת יִפְרוֹץ תרגם בדייטטי זיך לויים מי, זה (זיך) המורה

על ענין כזה על נקבה יחידה? וגם לפי דרכו הי' צריך להכתב במקרא תִּפְרוֹץ כי יפרוץ הוא לשון זכר. וַיִּקְצוּ עם ווּאר

זיך עקל. מי יאמר כן בלשון תשכנו? הלא עקל ווּערדן ר"ל לקוץ מפני דבר מה, צריך הטייא כמו כושא המאמתי אל הגבול שבו וז"ל לויכן, מלבד שעזב בחור הרמב"ן שפי': עם ווּארד לויכן אבגעסט ובאזורו לאמר שהוא מלשון קצתי בחיי. וַיַּעֲבִידֵן תרגם זיך מאכטן ארבייט, לומר זה כמשפט הלשון, ואולי ט"ס הוא וז"ל ארבייטן, לומנס גם זה לא יספיק להורות עשה כאין בפעיל, ומדוע סר מזכי דרך הרב הרמב"ן שפי'

זיך טריבן צור ארבייט אן? לְמִילְדוֹת תרגם או דיא העבאמען. הלא הלמ"ד למילדות תסר תתורגם או נוסבת אחריה נטיית הכתוב אל הגבול שחלין וז"ל דען העבאמען.

הן חלה מקנת הסגיאות חסר מצאתי כבר בחיזה פסוקים חסר בתו לידי, ומה ירבו חף יעלמו בכל הספר כלו? אוי לאותה כלימה, עם ה" חיך כפלת בהיות לך מורי דרך כמו זה, מהרסיך ומחריבך ממך יצאו, יסחיתו את לשון ילידיך ויבלבלו את מוסק עד חסר חסר לח ידעו ולח ידעו לח כתב ולח לשון. ואל תאמר: מה לנו ולדקדוק לשון תשכנו, תכאכו אל לשוכנו הקדוש שמנו מגמת כניכו, אותה כלמוד וכה נדבק כל ימי חייכו? כי לח מחפמה תעכה זאת, כי מי זה ידע בלחות לשון הקודש ויבין במקרא ובמשכה על בוריו אס אין לו שלמות בלשון אחת זולתו? ידיעת תכלית לשון הקודש לי אפשי להשיגו כי אס על ידי העתקות המוסגות בלחוזות בכל דבור ודבור ללשון אחר חסר שגור בפיכו למען כדמה דבר לדבר וכניכו. וזאת היתה סבת כל הבלבולים והבערות חסר בפלגו בו זה ימים רבים, מאתה בפתה הנגע לדרוש על כל מקרא ומקרא תלי תלין של דברי הבקי ושטות ובלוי פנים בתורה שלא כהלכה, כאשר יעשו המוכיחים והדרשנים חסר מקורם פתוח ומוכא מאין הפנה פעם יפרשו הכתוב בדרך זה ופעם בדרך אחר, והמון יסבע לאמור שזה כוכת הפסוק

הפסוק פי מעולם לא שמעו שכל נח כמותה ואיך מכווכים כל דברי הדרשן על כל חלק וחלק מהמקרא • ולו ידע עם ה" חכמת הלשון על בוריין ירגיש כל איש ואיש תיכף את הדוחק ולחץ אשר ילחוץ המגיד הטועה את מחמרי המקרא, ואיך הכל יהבל המשוגע הזה ברב שיח ושיג אשר לו — ידי כזה, לחסום פי מרוב שיחי וכעסי ! —

והנה נח ידעתי, אחי ומורי ! כי סיגר בשרכם בקראכם את הדברים אשר הגיעותי מול עיניכם, וכי תשמעו את דברי לפרקם ברכיס את חרפת היום ותבטלו את דבריו כאפר • אמנם עוד מדעות בלבי ירחתי להעבירם על לשוני אם לא כי קנאת לתורה והמכאוב בערה בי, והחמת יעשה דרכו, יעבור עלי מה ! כה" אמרתי כקלי הוא בזמן כליותי הוא יודע כי לפניו אכני עמל ובמקום שיש חילול השם אין אולקין בכוד לרב •

דעו נא גם אתם את אשר ספר לי היום אשר הביא בידו דוגמת המומר הכ"ל, וזה: כי הרב הגאון אב"ד דק"ק פראג הסכים עם המחבר הנ"ל על דבר המלאכה הנפלה הזאת, ונתן לו דת ודין בתרם שלח יודפס המומר מיום כלותו עד מסך שמנה שנים • ואם אמנם לא אחלוט לספרו כדבר אמת, לפי שאנכי לא ראיתי הספרה הזאת, אם כל זה אעיר אתכם לאתור אחר הדבר אם אמת אם אין, ע"י אנשי בריתכם היושבים שמה • אף כי אחזיקם דברי היום המספר וכיודעי ומכירי קאמינא, מ"מ לא אחמת ולא אכחיש • ומכ"ש שקשה עלי הדבר לאשר שמעתי מפי היום הנ"ל שכתב הרב הנ"ל על הרמב"ן נר"ו שהוא **העמיק שפה** וכוון בזה לומר שהוא כתב בלשון נח אשר לא יבינוהו כ"א הבקיאים והמדקדקים בל"ת • וע"ז תמהתי תמיהות הרבה • ת' אך יאמר אדם גדול כמותו המפורסם לחכם ונאון תורני על ענין כזה, **העמיק שפה** ? הלא תנוקות של בית רבן ידעו כי **העמיק שפה** בלה"ק יאמר על אלם לא יפתח פיו, או על מגמגם לשון אשר לא יכול להוציא קול הברה מפיו, והוא ההיפך ממה שכוון לומר ! ועוד, מה לו וללשון חשכנז ? אם הוא חכם תורני ומלא הלכות ודינים כרמון, הלא ספת חשכנז

לחכמ לח ידע ערוך לח היח כחה לח לין ! ועוד מה תקן בהקכמתו להעכיר לת העם מן כתור לח לבתור מעוקל לחר יפחית לת ידיעת הלשונות והעניין ! — גם ספר לי הלים הכ"ל שהוח דבר סרה על הלכנסים המלמדים לכניסם מתוך חומת הרמב"ען, ואמר שהתחכמו בדוריו לתרגם המקרח בלשון חכמה, ואמר שלדעתו, המתרגם (הרמב"ן) מתחרט על שגגתו כזה, ועוד דברים כהנה חשר לינם מגיעים לכבוד חומרם. ומי יתן ולדע לם כח במסכים על כתור כבתורו של ר" זוקמן הכ"ל, לשפוט על מלחכת הקודש כמלחכת הרמב"ן חשר לו עשר ידות בכל חכמה ומדע ? ומנית מה הבין הרב הגאון בעלת התחכמו, היחמר על לינ חכם לב ומפורסם, בלשון מתחכם ? ועל כלם תמה לכי מה שגג הרמב"ן בתרגומו שיתחרט עליו ? היקרח זה שגגה שכתבו בלשון לח יבינוהו כי לם בעל מדע ולינ משכיל, ח"כ יתחרטו ממה רבינו ע"ה וכל הכתיבים על ספריהם, כי גם המה לח יבינו כי לם הלכנסים המשכילים בעלי דקדוק ומביני מליצה ? ועוד מלין ידע הרב שהוח מתחרט, הכי יעוז יעז עמו על חודותיו ? ולם חכם הוח, נכיח לינכו, כי מיום בטלה עבודתנו בעו"ה לין חזון נפרץ •

צר לי עליך קהל פרוג לם ימלחו דך עוד היום מלמדים ומוריס חשר יבחרו ללכת לחרי תרגום הזוהרי ויעליבו לחרי גיום התרגום המפוחר להרמב"ן, לם כה מעמדך לחרי כל היגיעות חשר יגע בעדך מלבך החסיד הקיסר יר"ה חשר על דבריו נכית לך מדרש לחנך לת כעריך, ויש עליך מחסדו להטיב עמך ביתר שלת וביתר עז מכל לחיך לנסי הגולה ; כח כח חיש עם הלחספסוף חשר בקרבך והפיל חמות בית מדרשך, בכטיל וכלפות יהלומין פתוכיה, הרסהו ושיממו תל עולם, ועל גל לחבניס שיס לוח חרות עליו לזכר עולם לחמור :

פה נקברה חכמתינו הורתנו וטובנו, אב מלא רחמים והסך לקחנו תחת צל כנפיו, וישפיע מטובתו עלינו, בנה לנו בית ספר וישם לנו מורים להדריכנו במעגלי

במעגלי החכמה והיושר, ונמרה את פינו, הלכנו בשדירות לבבנו, עצתו לא שמענו ומוסר מפיו לא לקחנו, ונתוץ את ההיכל לחרפת עולם לנו ולזרענו. ועד הגל הזה –

ועתה תשוב אליכם אחי ורעי! אנשי חברת דורשי לשון עבר! והנני מוכיל שבועתי ואשבעיכם בתמונתיכם זכאהבתכם את התמת שלל תעלימו מלה אחת מן הדברים אשר כתבתי ותדפיסו את הכל מלה במלה בדף הראשון היוצא מתוכתבכם המתפץ. ובה תדע אם אנשי אמת אתם ואין בלבבכם פניה. ואם אין, תראה כי תוך אתכם וגושאי פניה אתם, ולא תריב אתכם בשער כי תכמיה אתם ואנשים הראויים לכבוד. אזכם על דבר הזה לא תאשה ועל תילול השם וחלול כבוד הרמ"מן לא תשקוט. ואי כ'! שלעתיק את כל הדברים האלה לשון אשכנז ותדפיסם בכל הדפים המגידי תדשות מדי שבוע בשבוע בכל מקום שתהי' לאל ידי לפרסמו. ואם יהי' תלול השם יהי מה, אם יש תלול במקום זה, יש כבוד ומקום אחר, אבל אם אחשה גם אני יש תלול אשר אין תלול כמוהו נגע מחרת לבני ישראל בכל מקום אשר יגיע המוסך הזה.

ואתם על משמרתכם עמדו והפיצו טוב ביישראל כאותכם ונפש אחיכם להשכם בלא לב ולב.

אנוכי השומרוני.

התנצלות

המאספים ע"ד המכתב הזה.

הקורא הנעים! אל תשים לשם בלבבנו על שהדפסנו את המכתב הנאמר בקולות וברקים כאשר עיניך רואו. בלא שמעת שהשבועה בתמונתינו להדפיסו, ולמענך

ולמען לא נהי' בעיני העם כמוזאלי פניס וחונפים הדפסנוהו, ובפרט כאשר רחינו את דברי הרים על דבר הכאור לחת ולדק, וייטר כמו וחילו על שפרסם את המלאכה הנמכוה הזאת ברבים טרם פרץ בתרן ותבא ביד מלמדים בוערים ותהי בידיהם לצניניס ולגדים לבעלי יכרתל • תוכס על דבר ההסכמה אין לנו חלק ונחלה בו, ח"ו להחזין על חכס מפורסס כמו הנאון הכ"ד מפרחג להוליח מפיו עתק על דברי הרמב"ן הנודע בשערים, ובפרט בעניניס שאין לו בו שוס ידיעה, אין זה כי אס מלאכת הפתי והגס רוח • ואיך יתן הסכמה על מלאכת הכסיל אשר לא ידע ולא יבין מלומה ממה שצריך לדעת טרס יתחיל בלמודיות • לכן חלטנוה לעקר ונכתבה להכותב הנ"ל שנדפיסה את כל דבריו חוך ממה שכתב על חודות ההסכמה, לפי שיפול עליו הקוכלה ונהי' דוברי שקר לעין כל • אך הוא הסיב אמריו לנו ויצבע לחמור: שההסכמה הזאת היח כדפסת בפרחג, ותוך שני חדשים ישלחה לידינו בדפוס או בכתיבת יד נעתק ע"י עדים כאמנים • גלל זאת הדפסנו דבריו כרצונו, ואס החמת אתו והוא ישלח לנו ההסכמה הנ"ל בגיגנה בדף אחד מדפי המאסף הסמוכים, ועל העס לשפוט עליה; ואס אין, נפרסס את שמו ונשימו בס, ירחו בערים ויקרקו עליו — אן ואנחנו נקייס מעבועתנו •

חברת דורשי לשון עבר.

תולדות גדולי ישראל

תולדות הזמן
בשורת ספרים חדשים
יפקד מקומם